

POSTANOWIENIE

Dnia 28 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z powództwa A. B.
przeciwko Skarbowi Państwa - Sądowi Rejonowemu w W.
z udziałem Prokuratora Okręgowego w G.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 28 maja 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 26 czerwca 2020 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej koszty postępowania w kwocie 1800 (jeden tysiąc osiemset) zł,**
- 3) przyznaje ze środków Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w (...)) na rzecz adwokata D.S. kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) zł powiększoną o należny podatek od towarów i usług z tytułu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Powód A.B. domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w W. kwoty 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia w związku z wydaniem prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 16 grudnia 2010 r. w sprawie II K (...), skazującego powoda za bliżej opisane przestępstwo przeciwko mieniu na karę 1 roku i 2 miesięcy pozbawienia wolności, odbytą przez powoda. Wyrokiem z dnia 10 września 2018 r. Sąd Okręgowy w G. oddalił powództwo. Apelacja powoda została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 26 czerwca 2020 r. Powód wniósł skargę kasacyjną opierając wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przyczynie kasacyjnej objętej art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący podniósł, że postępowanie w sprawie jest dotknięte nieważnością ze względu na rozpoznanie sprawy w trybie procesowego postępowania cywilnego z pominięciem szczególnych uregulowań zawartych w przepisach rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, tj. art. 554 § 2 i 3 k.p.k. oraz art. 558 k.p.k., co doprowadziło, w jego ocenie, do sprzeczności składu orzekającego w

pierwszej instancji z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.) oraz pozbawieniem skarżącego możliwości obrony przysługujących mu praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

W nawiązaniu do tak sformułowanej przyczyny kasacyjnej należy przypomnieć, Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę z urzędu, w granicach zaskarżenia, kwestię nieważności postępowania przed sądem drugiej instancji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998, Nr 5, poz. 81, z dnia 10 maja 1998 r., III CKN 416/98, OSNC 2000, Nr 12, poz. 220, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2009 r., II CSK 80/09, nie publ. oraz z dnia 7 czerwca 2013 r., II CSK 720/12, nie publ.). Nie bada natomiast kwestii ewentualnej nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, chyba że w ramach drugiej podstawy kasacyjnej skarżący zarzuci naruszenie przez sąd drugiej instancji art. 378 § 1 k.p.c. przez nierozpoznanie sformułowanego w apelacji zarzutu nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji lub naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 386 § 2 k.p.c. przez niewzięcie pod uwagę przez sąd drugiej instancji z urzędu nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998, Nr 5, poz. 81 i z dnia 20 maja 2011 r., II PK 295/10, nie publ., postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2000 r., III CKN 1204/99, nie publ. i z dnia 31 stycznia 2013 r., II CSK 334/12, nie publ.).

Z argumentacji przedstawionej przez powoda wynika, że - przynajmniej częściowo - odnosi on przesłankę nieważności do postępowania przed sądem pierwszej instancji, skoro kwestionuje skład sądu rozpoznającego sprawę w pierwszej instancji. W świetle poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, które zostały przez Sąd Apelacyjny zaaprobowane i wiążą Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) nie ma żadnych podstaw do przyjęcia, że do rozstrzygnięcia roszczenia odszkodowawczego powoda skierowanego przeciwko pozwanemu wyłącznie właściwy był tryb postępowania karnego. W orzecnictwie Sądu Najwyższego wskazano (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2018 r., II CSK 597/17, OSNC 2019, nr 9, poz. 92.), że w przypadku szkody lub krzywdy wyrządzonej oskarżonemu w związku z niesłusznym skazaniem, zastosowaniem środka zabezpieczającego oraz tymczasowym aresztowaniem lub zatrzymaniem jest wyłączone - w zakresie uregulowanym w art. 552 i nast. k.p.k. -

stosowanie ogólnych reguł odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej określonych w art. 417, art. 417¹ i art. 417² k.c. Artykuł 552 i nast. k.p.k. stanowią *lex specialis* w stosunku do tych zasad (art. 421 k.c.). Regulacje kodeksu postępowania karnego (art. 552 § 1 i 2 k.p.k.) znajdują zastosowanie tylko w sytuacji, w której doszło do uniewinnienia osoby uprzednio skazanej lub wymierzenia jej kary łagodniejszej w wyniku wznowienia postępowania, karnego, uwzględnienia złożonej kasacji lub skargi nadzwyczajnej, względnie umorzenia postępowania karnego- po uprzednim uchyleniu orzeczenia skazującego- wskutek okoliczności, których sąd nie uwzględnił we wcześniejszym postępowaniu karnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2017 r., II CSK 771/16, OSNC 2018, nr 4, poz. 47 i orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 1971 r., II CZ 61/71, nie publ.). Tylko zatem w zakresie przedmiotowym roszczeń objętych przepisami art. 552 i nast. k.p.k. wyłącznie właściwa jest droga postępowania karnego, natomiast co do pozostałych roszczeń o naprawienie szkody lub krzywdy wyrządzonych w postępowaniu karnym, które nie są objęte przepisami art. 552 i nast. k.p.k., wyłącznie właściwa jest droga postępowania cywilnego w trybie procesowym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2011 r., II KK 107/11, nie publ.). Powód ani w pozwie, ani w toku postępowania w tej sprawie nie powoływał się na to, że w wyniku wznowienia postępowania, kasacji lub skargi nadzwyczajnej został uniewinniony lub skazany na łagodniejszą karę (art. 552 § 1 k.p.k.). Z podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku wynika również, że nie doszło do uniewinnienia powoda lub skazania go na łagodniejszą karę w wyniku wznowienia postępowania, kasacji lub skargi nadzwyczajnej, względnie umorzenia postępowania karnego. Powód wniósł powództwo cywilne przeciwko Skarbowi Państwa - Sądowi Rejonowemu w W., wskazując na fakty, stanowiące podstawę zgłoszonego roszczenia o zadośćuczynienie za krzywdę związaną z odbyciem przez niego kary pozbawienia wolności orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądowym (nierozpoznanie wniosków składanych przez niego w toku postępowania karnego oraz orzekanie w postępowaniu jurysdykcyjnym i wykonawczym przez tego samego sędziego Sądu Rejonowego). W tej sytuacji Sady obu instancji prawidłowo oceniły, że roszczenia powoda nie są objęte przepisami art. 552 i nast. k.p.k. i podlegają rozpoznaniu w procesie przed sądem cywilnym. W świetle materiału sprawy nie ma także podstaw do przyjęcia, że doszło

do nieważności postępowania z uwagi na pozbawienie skarżącego możliwości obrony przysługujących mu praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Sytuacja taka zachodzi wówczas, gdy w następstwie naruszenia przez sąd przepisów postępowania strona, wbrew swojej woli, została faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji (por.m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2016 r., III CSK 27/16, nie publ. oraz z dnia 4 marca 2009 r., IV CSK 468/08, nie publ. i cytowane tam orzeczenia). Z akt sprawy wynika, że w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji powód był reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika procesowego ustanowionego z urzędu, który wniósł w jego imieniu apelację i uczestniczył w rozprawach przed Sądem Apelacyjnym, w tym w rozprawie poprzedzającej wydanie zaskarżonego wyroku (k. 394). Skarżący nie przedstawił zatem przekonującej argumentacji wskazującej na pozbawienie go możliwości obrony jego praw w przedstawionym wyżej rozumieniu.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego na rzecz strony pozwanej, która wniosła w terminie odpowiedź na skargę kasacyjną orzeczono na zasadzie odpowiedzialności za wynik sprawy (art. 98 i 99 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust.4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz. U z 2018 r., poz. 2265).

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego w odniesieniu do pełnomocnika powoda z urzędu będącego adwokatem, znajduje oparcie w art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1184) oraz § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 18).

jw